Česká společnost pro ochranu netopýrů
(ČESON)
www.ceson.org

Problematika ničení úkrytů/hnízdišť netopýrů a rorýsů v souvislosti s rekonstrukcemi panelových domů

Vypracoval: Mgr. Radek K. Lučan
PřF JU, Branišovská 31, 370 05, České Budějovice
Tel. 728 984 767
e-mail: rlucan@centrum.cz

Definice problému

V posledních letech se výrazně zrychlilo tempo oprav panelových domů. Především v souvislosti se stavebními pracemi na zateplení domovního pláště dochází k ničení úkrytů netopýřích kolonií a hnízdišť rorýsů. Zejména v případě rorýsů jde o ztráty nenahraditelné, neboť tito prakticky jiný typ hnízdních úkrytů v městském prostředí nevyužívají.
Co se týká netopýrů, celý problém je navíc komplikován skutečností, že úkryty v panelových domech slouží jako úkryty nejen letním koloniím, ale netopýři je využívají i k přezimování. Vzhledem k tomu, že je pádný důvod domnívat se, že v panelových domech u nás přezimují kromě našich populací i severské populace některých tažných druhů, je nezbytně nutné zabránit přímé likvidaci těchto zvířat, která se děje při zateplování panelových domů v zimním období a současně zachovat dostatečné množství takovýchto úkrytů.

Kromě rorýse obecného (*Apus apus*) využívají úkryty v panelových domech také tyto druhy netopýrů: netopýr rezavý (*Nyctalus noctula*), netopýr večerní (*Eptesicus serotinus*), netopýr severní (*Eptesicus nilssonii*), netopýr pestrý (*Vespertilio murinus*), netopýr hvízdavý (*Pipistrellus pipistrellus*) a netopýr nejmenší (*Pipistrellus pygmaeus*). Méně často byla zjištěna i přítomnost netopýra velkého (*Myotis myotis*) a n. ušatého (*Plecotus auritus*). Z těchto druhů bylo zimování v panelových domech na Českobudějovicku prokázáno u n. rezavého, n. pestrého a n. hvízdavého, přičemž netopýři téměř vždy tvoří v různých nepřístupných štěrbinovitých prostorách panelových domů početné kolonie (viz obr. níže).

Všechny naše druhy netopýrů patří dle vyhlášky č. 395/1992 Sb. mezi kriticky a silně ohrožené druhy živočichů. Rovněž rorýsi obecní jsou dle vyhlášky č. 395/1992 Sb. chráněnými živočichy zařazenými do kategorie „ohrožený druh“. Proto je **ničení jejich úkrytů nezákonné** a postihnutelné pokutou až do výše 2 mil. Kč.

Lokalizace hnízdišť rorýsů

Rorýsi využívají k hnízdění téměř výlučně ventilační otvory umístěné pod střešní úrovní panelových domů (viz obr. níže)

Lokalizace úkrytů netopýřích kolonií v letním i zimním období

Většina úkrytů se nachází buď ve spárách mezi panely (viz obr. níže), často za izolační hmotou, kterou jsou mezery mezi panely vyplněny nebo v prostorách (i nevelkých), které ústí na povrch panelového domu ventilačními otvory (viz obr. níže).

Technické řešení ochrany tohoto typu úkrytů: informace pro stavební firmy a majitele bytových družstev

Zatímco u úkrytů ve spárách mezi panely je během stavebních prací v podstatě technicky **nemožné (viz fotodokumentace níže)** stávající úkryty zachovat, u úkrytů, které ústí na povrch větracími otvory je pomoc jednoduchá: **při provádění zateplení domovního pláště se tyto otvory nezaslepí plastovou, či jinou mřížkou, ale přístup do nich zůstane volný.** Zabránit možnosti poškození izolační hmoty (např. pěnový polystyren) lze jednoduše několika způsoby, např. **vyztužením plastovou či kameninovou trubkou o stejném průměru, jaký má stávající ventilační otvor.** Pokud je použit plast (např. novodur), **je nutné upravit vnitřní povrch např. brusným papírem tak, aby nebyl povrch hladký a netopýři i rorýsi mohli volně prolézat.**

V letním období se netopýři obvykle odstěhují do alternativního úkrytu po postavení lešení kolem domu (obr.) během zahájení prací a není tedy třeba dělat žádná opatření k jejich vyhnání. V zimním období jsou netopýři v hibernaci a zaslepení otvorů tak zapříčiňuje jejich přímou likvidaci! Zachování **nezaslepených** ventilačních otvorů je tedy nezbytné!

Ponechání nezaslepených otvorů **není problémem** při finálním **tepelném auditu**. Zachování co největší větrací plochy otvorů je naopak nezbytné, jinak dochází ke srážení vodní páry v nedostatečně odvětrávaných prostorách atiky a následně k rozvoji plísní a také k ohrožení statiky domu. Oficiální vyjádření tepelného auditora je v závěru této zprávy.

Zazimovaní netopýři rezaví na sídlišti Máj v Českých Budějovicích – listopad 2007. Na cca 4 m střechy bylo zazimováno téměř 100 ex. Kolik jich může být po obvodu celé střechy se lze jen dohadovat.

otvory využívané rorýsy i netopýry

otvory využívané netopýry a rorýsy

štěrbinové úkryty využívané netopýry
– tyto úkryty při rekonstrukcích domů
zachránit zřejmě nelze z technických důvodů

štěrbinové úkryty využívané netopýry
– tyto úkryty při rekonstrukcích domů
zachránit zřejmě nelze z technických důvodů

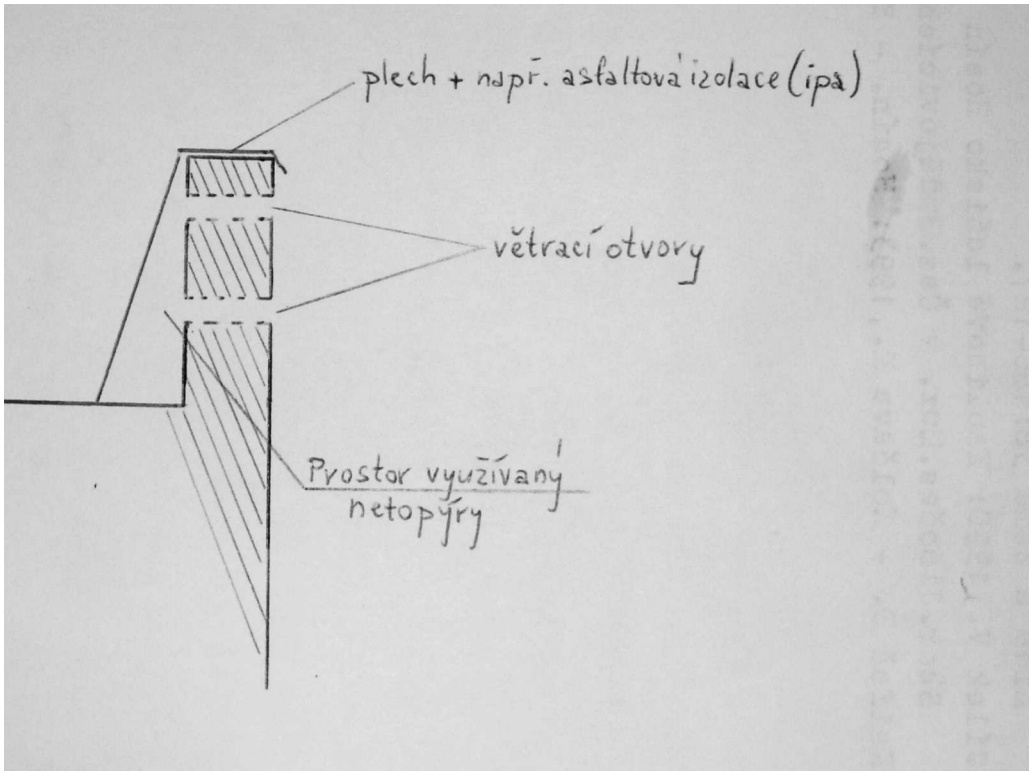

Schéma situace lokalizace netopýřích úkrytů a rorýsích hnízdišť. U různých panelových domů je situace mírně odlišná (jednoplášťové x dvouplášťové domy). Zobrazená situace odpovídá stavu zobrazeném na první fotografii.

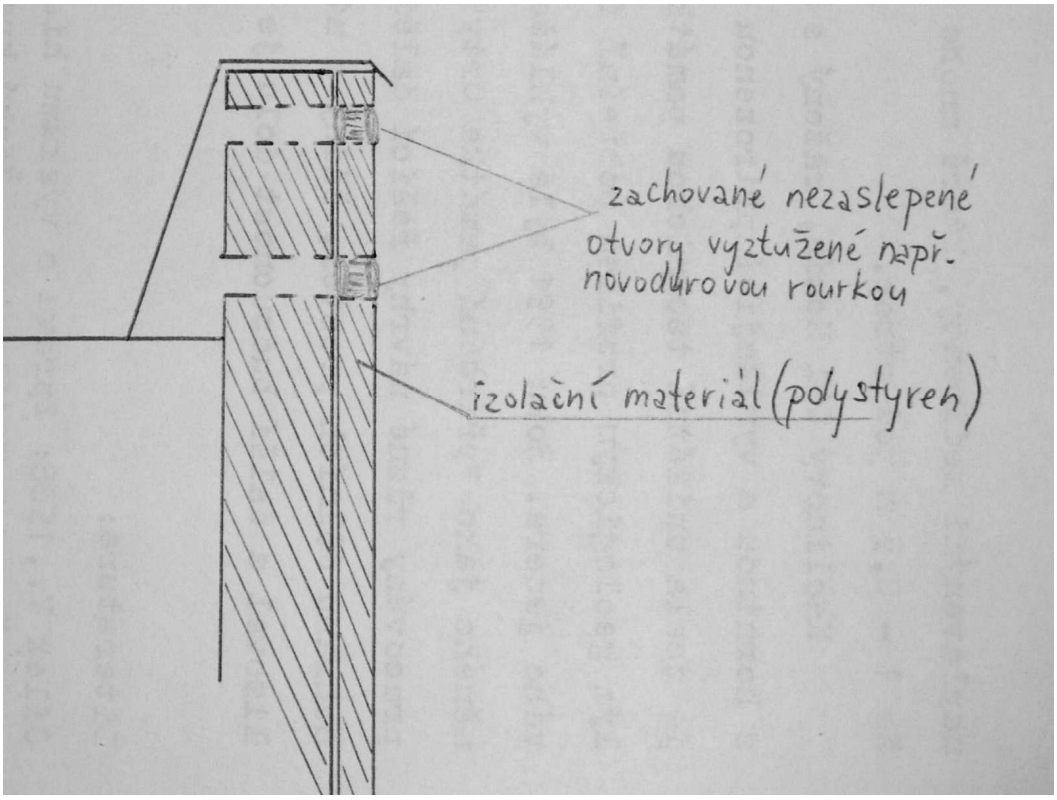

Schéma jednoduchého technického řešení stavební rekonstrukce (zateplení) domu za současného zachování přístupu pro rorýsy a netopýry.

Pokud však otvor zůstane zcela otevřený, kvůli rorýsům či netopýrům, je třeba jej tak i udržovat. Ucpání hnízdícími ptáky je třeba po skončení hnízdění odstranit.

V projektech zateplení, ev. v energetických auditech se osazení mřížek do větracích otvorů běžně navrhuje. Nedodržení tohoto bodu však nijak významně neohrozí funkci zateplení ani střechy.

Vyjádření tepelného auditora k problematice zakrývání větracích otvorů dvouplášťových střech

Tzv. dvouplášťové ploché střechy se často vyskytují v panelové výstavbě – jak u bytových domů, tak u škol a dalších nebytových objektů.

Dvouplášťová střecha je tvořena vodorovným stropním panelem, na kterém je položena vrstva tepelné izolace, dále dutinou proměnné výšky (nejvyšší u atiky) a nakonec šikmým střešním panelem s krytinou. Během zimního období může docházet v konstrukci ke kondenzaci vlhkosti z vnitřího vzduchu. Tato vlhkost se během léta odpaří, takže konstrukce není ohrožena.

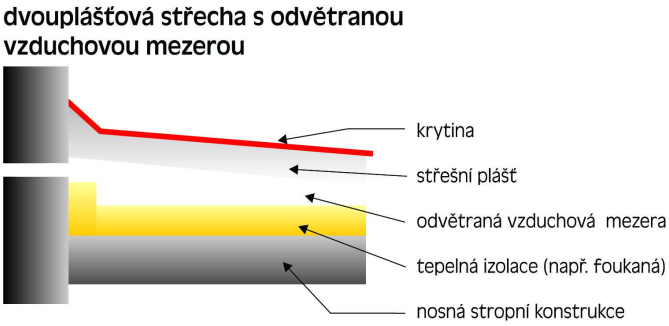

Pokud jsou větrací otvory trvale uzavřeny, nemůže vlhkost odcházet a během let se kondenzát hromadí. To se někdy projeví prosakováním vlhkosti ve stropech v posledm patře. Mylně je pokládáno za poruchu krytiny a opravy krytiny jsou marné. Vlhká tepelná izolace neplní svou funkci. Trvalá vlhkost škodí i železobetonovým panelům, korozí jsou ohroženy ocelové spojovací prvky a v nejhorším případě hrozí i havárie domu.

Z tohoto hlediska je **naprosto nepřípustné** trvale zakrývat větrací otvory dvouplášťové střechy. Při zateplování se v izolantu ponechávají příslušné otvory, standardně se do nich vsazují plastové mřížky, které zmenšují plochu větracích otvorů cca na polovinu. To v zásadě **není žádoucí**, stávající otvory v atikových panelech jsou obvykle dost malé vzhledem k odvětrávané ploše střechy. Jejich zmenšení znamená zhoršení odvětrávací funkce.

Ing. Karel Srdečný
energetický auditor

EkoWATT
Centrum pro obnovitelné zdroje a úspory energie
Žižkova 1, Č. Budějovice, 37001, Czech Republic
tel: +420 774 697 901
www.ekowatt.cz